

Michał Aniempadystau, Lawon Wolski

Narodny Albom

Дзейныя асобы:

Болек (Баляслаў Качыньскі)
Лёлек (Леслаў Качыньскі) браты
Юзік — просты й хамаваты
Фрэдэрык Рагойша — злёгка звар'яцелы, але вельмі здольны
Зьміцер Костка — упарты ў дасягненні зьменлівых мэтаў
Браніслава Костка — Зьмітрава жонка
Стась Костка — іхны сын
Паляўнічы — арандатар дробнага фальварку
Лістаноша — усюдыйсны
Марка — карчмар
Казік Пясецкі — камэрсант зь Вільні
Адэлька — нявеста Лёлька
Надзенька — тутэйшая
Аліцыя — пляменьніца Паляўнічага, студыёе ў Варшаве
Схоля, Сабіна — ейныя каляжэанкі з Варшавы, на працягу ўсяе п'есы не вымаўляюць ані слова
Раман
Вучні Рагойшы, сябрукі й аднагодкі Стася Косткі
Міхась
Першы вайсковец
Другі вайсковец
Трэці вайсковец
Чацьверты вайсковец

1. Летні надвячорак

На сцэне Болек, Лёлек, Зьміцер Костка, Фрэдэрык Рагойша.
Груба зроблены стол зь негабляваных дошак. На стале піва, куфлі, каўбасы й іншая піўная закуска.
Хлопцы п'яюць „Маладое піва”.

МАЛАДОЕ ПІВА

Неяк у дуброве
Неяк у зялёнай
Каштавалі хлопцы
Піва маладое
Піва маладое
У куфлі налівалі
І адзін адному
Гэтак прамаўлялі:

Першы куфаль піва
Вып'ем за сустрэчу
Вып'ем за сустрэчу
За цудоўны вечар

А па першым куфлі
Трэба паўтарыць
Маладое піва
Заўсёды шуміць

Вып'ем другі куфаль
Маладога піва
За дзяўчатак нашых
Каб жылі шчасліва

Osoby:

Bolek (Bolesław Kaczyński)
Lolek (Lesław Kaczyński) bracia
Józik — człowiek prosty i chamowaty
Fryderyk Rahojsza — troszkę zwariowany i bardzo zdolny
Zmicer Kostka — uparcie dąży do osiągnięcia coraz to nowych celów
Bronisława Kostka — żona Zmitra
Stas Kostka — ich syn
Myśliwy — dzierżawca drobnego folwarku
Listonosz — wszechobecny
Marek — karczmarz
Kazik Piasecki — sklepikarz z Wilna
Adelka — narzeczoną Lolka
Nadzienka — tutejsza
Alicja — kuzynka Myśliwego, studiuje w Warszawie
Schola, Sabina — jej koleżanki z Warszawy, nie wypowiadają ani jednego słowa
Roman
Uczniowie Rahojszy, koledzy i rówieśnicy Stasia Kostki
Michał
Pierwszy żołnierz
Drugi żołnierz
Trzeci żołnierz
Czwarty żołnierz

1. Letnie popołudnie

Na scenie Bolek, Lolek, Zmicer Kostka, Fryderyk Rahojsza.
Toporny stół z nieheblowanych desek. Na stole piwo, kufle, kielbasa i przekąska do piwa.
Chłopcy śpiewają piosenkę „Młode piwo”

MŁODE PIWO

W zielonej dąbrowie,
W dąbrowie zielonej
Kosztowali chłopcy
Piwo jeszcze młode
Niedojrzałe piwo
W kufle nalewali
Jeden do drugiego
Tak sobie śpiewali:

Pierwszy kufel piwa
Wznieśmy za spotkanie
Pijmy za spotkanie
Wspólne ucztowanie

A po pierwszym kuflu
Powtóreczka ciach
W głowach już nam szumi
W ustach chmielu smak

Wznieśmy drugi kufel
Chmielowego piwa
Za dziewczyny nasze
By były szczęśliwe

Narodny Albom

Трэці куфаль вып'ем
За нас, за малоўцаў
Каб сьвяціла сонца
Ў наша ваконца

А чацьверты куфаль
Вып'ем за сьброўства
Каб канаць у самоце
Нам не давялося

Пяты п'ем за тое
Каб добра жылося
Каб елася смачна
Салодка пілося

Шосты вып'ем моўчкі
За тых, хто ня з намі
Каб ня зналі гора
Каб бяды ня зналі

Сёмы за край родны
Восьмы за Пагоню
Каб гарэлі зоркі
Каб ляцелі коні

П'ем дзевяты куфаль
За добрых людзей
Засыпвайма разам
Гэй-гэй-гэй!

Trzeci kufel piwa
Za nas kwiat młodości
Niech świeci słońeczko
W nasze okieneczko

Czwarty kufel piwa
Wspólnie pijmy mili
Byśmy w samotności
Życia nie kończyli

Piąty wypijemy
By dobrze się żyło
By smacznie się jadło
By słodko się piło

Szósty pijmy w ciszy
Za tych co nie z nami
By nie znali biedy
By smutku nie znali

Siódmy za Ojczyznę
Ósmy — znak Pogoni
Niech nam gwiazdy świecą
Niechaj pędzą konie

Pijmy też dziewiąty
W cześć ferajny tej
Zaśpiewajmy wspólnie
Hej-hej-hej!

Да іх надыходзіць Лістанюша з торбай для лістоў, газэтаў ды іншае пошты. Лістанюша, натуральна, ва ўніформе.

Лістанюша: За агульным сталом і яда смачней! Ліст зь Вільні да пана Рагойшы! (Адае Рагойшу ліст, той адразу пачынае чытаць). Хлопцы, пачастуйце півам.

Яму наліваюць, ён п'е.

Болек (летуценна ўзіраючыся ў далячынь): Добрае піва ва-рыць твой бацька, Юзік. Б'е не ў галаву, а ў сэрца.

Зьміцер: Праўду кажаш, Баляслаў. Да бацькі спэцыяльна зь Менску прыяжджаюць піва купляць. Ён сакрэт ведае.

Юзік: А памятаеш, Зьміцер, як летась на тваім высельлі пілі мы піва ды й спалілі табе пуню?

Зьміцер: А як жа ж. Так і жывем, бяз пуні.

Юзік: Бяз пуні жыць можна, бяз піва — цяжка. А без гарэлки дык і жыць няма сэнсу.

Зьміцер: От жа ж ты, Юзік, сэнс сабе вымысьліў! Гарэлка! Што твая гарэлка! Галоўнае — гэта зямля. Безь зямлі не было б ані гарэлки, ані нас з табою. Колькі зямля ўсяго дае, а колькі ў ёй яшчэ схавана. Мы па ёй ходзім і нават ня ведаем. Я таму хачу на геолога вучыцца. Паеду ў Варшаву, Броню з сабою вазьму. Хай таксама вучыцца. Яна ў мяне здольная.

Болек: А дзе грошы возьмеш на навучаньне?

Зьміцер: Ведама дзе, у бацькі.

Рагойша (трымаючы ў руках ліст): А я, хлопцы, паеду вучыцца ў Вільню. На электрыка альбо нават тэлеграфіста.

Юзік: Хто цябе туды возьме?

Лістанюша: Як той казаў, языком у Вільні, а галавой за печку.

Рагойша: Пабачым, возьмуць ці не. Во дазвол на здачу іспытаў ужо далі.

Юзік: Глядзі, Фрэдзя, каб цябе электрычнасьцю там, у Вільні, ня ляснула.

Лістанюша: Як той казаў, цырк на дроце.

Зьміцер: Вунь дзядзька нейкі йдзе. Са стрэльбай.

Болек: Гэта арандатар з фальварку. На жабаў, ці што, палое? (грэбліва) Паляўнічы...

Do chłopaków podchodzi Listonosz z torbą na listy, gazety itp. Listonosz jest oczywiście w mundurze.

Listonosz: W kompanii apetyt dopisuje! List z Wilna do pana Rahojszy! (Oddaje list, Rahojsza od razu bierze się za czytanie). Chłopcy, poczęstujcie piwem.

Chłopcy nalewają, listonosz pije.

Bolek (z rozmarzeniem patrzy w dal): Dobre piwo warzy twój ojciec, Józik. Uderza nie w głowę, a w serce.

Żmicier: To prawda, Bolesławie. Do ojca z Mińska przyjeżdżają specjalnie po piwo. Ma swoje receptury.

Józik: A ty Żmicier pamiętasz jak w zeszłym roku na twoim weselu piliśmy piwo i spaliliśmy tobie stodołę?

Żmicier: A jakże. Do dziś żyjemy bez stodoły.

Józik: Bez stodoły żyć można, bez piwa — ciężko. A bez wódki nie ma sensu.

Żmicier: Ot i sens sobie wymyśliłeś, Józik! Wódka! Co tam twoja wódka! Najważniejsze — ziemia. Bez ziemi nie byłoby ani wódki, ani nas. Ile ziemia wszystkiego daje, a ile jeszcze chowa w sobie. Chodzimy po niej i nawet nie wiemy. Dlatego chcę uczyć się na geologa. Pojadę do Warszawy, wezmę moją Bronię. Niech też się uczy, zdolna jest.

Bolek: A skąd weźmiesz pieniądze na nauki?

Żmicier: Wiadomo, od ojca.

Rahojsza (trzymając w ręku list): A ja chłopcy pojadę do Wilna. Zostanę elektrykiem albo nawet telegrafistą.

Józik: A kto cię tam przyjmie?

Listonosz: Jak to się mówi, język w Wilnie, a głowa za piecem.

Rahojsza: Zobaczymy. Oto dopuszczenie do egzaminów wstępnych.

Józik: Uważaj Fredziu, żeby cię prąd w tym Wilnie nie popieścił.

Listonosz: Jak to się mówi, cyrk na drucie.

Żmicier: Patrzcie, jakiś człowiek ze strzelbą idzie.

Bolek: To dzierzawca z folwarku. Na żaby poluje, czy co? (ironicznie) Myśliwy.

Narodny Albom

Падыходзіць Паляўнічы.

Паляўнічы: Дзень добры, хлопцы.

Хлопцы вітаюцца.

Юзік: Ці што ўпалявалі?

Паляўнічы: Не, хлопцы, бо палюю я на чорнага зайца, пра якога людзі кажуць, што бачылі, але ўсё выдае на тое, што няма яго ў гэтых лясах.

Рагойша: Можа, дзе далей, у Налібоках? У Налібоках дык пэўне што ёсць.

Паляўнічы: Так ці йнакш, але тут я яго не спаткаў... Ды ўвогуле, неспакойна зараз у лесе. Ідзе да нас навала, і нам яе не абмінуць.

Болек: Скуль вы гэта ўсё ведаеце, а мы тут сядзім ды нічога не заўважаем?

Паляўнічы: То прыкладзі вуха да зямлі ды паслухай.

Хлопцы ўкленчваюць і, прыклаўшы вушы да зямлі, слухаюць. Гучыць „Аць-два левай“.

* * *

Аць-два, левай
Аць-два, правой
Наше дело правое
И всем встречным-поперечным
Мы желаем здравия

Выходите, привечайте
С хлебом-солью нас встречайте
Обнимайте, целуйте
Мы свои, вы так и знайте

Не судите слишком строго
Что шагаем мы не в ногу
Вот немного отдохнем
И опять шагать начнем

Аць-два, левай
Аць-два, правой
Наше дело правое
И всем встречным-поперечным
Мы желаем здравия

Зацяменьне. Чуваць голас Юзіка ў цемры: Хораіа пяюць.

2. Хата Зьмітра Косткі

Стол засьцелены шэрым абрусам. На стале валізка. Ля стала — Браніслава ды Зьміцер.

Браніслава (гледзячы ў раскрытую валізку): Зьміцер, глядзі сюды. Сала паклала, шынку паклала, хлеба бохан, салыцісо-на крыху — ты ж любіш, часнык, цыбулю, тытунь, соль, цукар і абразок.

Зьміцер (ваксючы боты): Ты мне, Броня, гарэлку забылася пакласці.

Браніслава: Нашто табе там тая гарэлка?

Зьміцер: Тады, любая ты мая жонка, давай з табою цяпер вып'ем аглаблёвую.

Налівае чаркі.

Браніслава: А можа, ня пойдзеш?

У хату заходзяць Юзік, Болек, Лёлек — усе з сабранымі валізкамі.

Юзік: А ці можна да вас?

Зьміцер: Заходзьце. Ну што, хлопцы, не перадумалі?

Болек: Не. Разам дык разам. Змагацца дык змагацца. Каб бачыць ворага сьпіну, бі яго ў лоб.

Юзік: А Рагойша не пайшоў. Рыхтуецца да ўступных іспытаў. Цьфу!

Podchodzi myśliwy.

Myśliwy: Dzień dobry chłopcy.

Chłopcy witają się.

Józik: Upolowaliście coś?

Myśliwy: Nie, chłopcy, bo poluję na czarnego zająca, którego ponoć ludzie widzieli, ale wygląda na to, że nie ma go w tutejszych lasach.

Rahojsha: A może gdzieś dalej, w Nalibokach? W Nalibokach pewnie coś jest.

Myśliwy: Tak czy inaczej, tutaj go nie spotkałem... A tak w ogóle, niespokojnie teraz w lesie. Zbliża się nawała. Nie ominie nas.

Bolek: Skąd wy to wszystko wiecie? My tu nic nie widzimy.

Myśliwy: To przyłóż ucho do ziemi i posłuchaj.

Chłopcy kłękają, przykładają uszy do ziemi, nasłuchują. Słychać „Az-dwa, lewa“

* * *

Az-dwa, lewa
Az-dwa prawa
Nasza sprawa słuszna jest
Wszystkim w drodze napotkanym
My życzymy zdrowia fest

Wybiegajcie, spotykajcie
Z chlebem, solą nas witajcie
Obejmujcie, całowujcie
Swoi przyszli, się radujcie

I nie sądzcie nas zbyt srogo
Że chodzimy ciut nie w nogę
Tylko trochę się prześpimy
Znowu w drogę wyruszymy

Az-dwa, lewa
Az-dwa, prawa
Nasza sprawa słuszna jest
Wszystkim w drodze napotkanym
My życzymy zdrowia fest

Ściemnia się. Słychać głos Józika: Ładnie śpiewają.

2. Chata Żmitra Kostki

Stół przykryty szarym obrusem. Na stole walizka. Obok stołu — Bronisława i Żmicier.

Bronisława (patrząc w otwartą walizkę): Żmicier, popatrz tutaj. Słoniny włożyłam, szynki włożyłam, chleba bochen, salcesonu trochę — wiem, że lubisz — czosnek, cebula, tytoń, sól, cukier i obrazek święty.

Żmicier (czyszcząc buty): Broniu, zapomniałaś o wódce.

Bronisława: Na co ci tam wódka?

Żmicier: No to kochana moja żoneczko, wypijmy teraz strzemiennego.

Napełnia kieliszki.

Bronisława: A może nie pójdiesz?

Do chaty wchodzi Józik, Bolek, Lolek — wszyscy z walizkami.

Józik: Można wejść?

Żmicier: Wchodźcie. No co chłopcy, nie rozmyśliliście się?

Bolek: Nie. Wszyscy to wszyscy. Jak walczyć, to walczyć. Żeby ujrzeć plecy wroga, trzeba bić go w głowę.

Józik: A Rahojsha nie poszedł. Przygotowuje się do egzaminów wstępnych. Tfu!

Narodny Albom

Браніслава: От ёсьць жа ж і ў нашым мястэчку нармальныя людзі!

Зьміцер: Пэўна ж ёсьць! І ўсе яны зараз у тваёй хаце. Ну што, хлопцы... Па аглаблёвай ды рушым.

Хлопцы выпіваюць. Браніслава й Зьміцер пляюць „Мы пераможам”.

МЫ ПЕРАМОЖАМ

Мы дапіць не пасьпелі да дна
Як раптоўна пачулі „вайна”
Ты сказаў мне: „Даруй і бывай”
І пайшоў бараніць наш край

Край, ты мой край
Грай гэйнал, грай
Дай веры, дай
І мы пераможам

Мы ў шэрых мундырах
Пад шэрым крывіцкім небам
Перад навалай з Усходу
Станем мурам каменным

Будзем стаяць непарушна
Будзем стаяць непахісна
З намі вера і праўда
З намі Божая Маці

З намі анёл-абаронца
Будзем стаяць бясконца
Пакуль толькі хопіць моцы
Калі яшчэ будзем жывы

Край, ты мой край
Грай гэйнал, грай
Дай веры, дай
І мы пераможам

3. Тая ж хата празь некаторы час

У хаце за сталом Браніслава, Адэлька, Надзенька. На stole — кубкі з гарбатаю, печыва, сочыва.

Надзенька: Не сумуй, Броня, вернецца твой Зьміцер.

Браніслава: Скуль жа ж ты ведаеш, Надзенька, вернецца ён ці не. Аднаму Пану Богу гэта вядома.

Адэлька: Казалі мне разумныя людзі, што вайна хутка скончыцца. Вось тады яны ўсе й вернуцца — і твой Зьміцер, і Болек, і Лёлек, і Юзік.

Браніслава: Усё адно мне неяк неспакойна. Лістоў даўно ад яго не было.

Уваходзіць Лістанюша.

Лістанюша: Будзьце здаровыя, як зімою вада, будзьце багатыя, як улетку зямля.

Кабеты вітаюцца.

Браніслава: Ці не прынеслі вы мне якую кепскую навіну, пане Лістанюша?

Лістанюша: Ды не, Браніслава, наадварот. *(падае Браніславе ліст ад мужа)* Вось ліст ад пана Зьмітра.

Браніслава *(чытае ліст, машынальна гаворачы Лістанюшу):* Частуйцеся, пане Лістанюша.

Лістанюша частуецца гарбатай ды прысмакамі.

Надзенька: Ну што? Што ён піша?

Браніслава: Піша, што ўсё добра. Піша, што жывы і здаровы, а як яно насамрэч, толькі Пан Бог ведае.

Браніслава пая „Матку Боску Вастрабрамску”.

Bronisława: Znaczy się, są i w naszym miasteczku normalni ludzie.

Żmicer: Pewnie, że są! Masz ich wszystkich w swoim domu. No co chłopcy... Strzeżennego i ruszamy.

Chłopcy piją. Bronisława i Żmicer śpiewają „Zwyciężymy”.

ZWYCIĘŻYMY

Nie zdążyliśmy dopić do dna
Gdy gruchnęło po kraju: „wajna”
Powiedziałeś mi: „Wybacz, good bye”
I odszedłeś by walczyć za kraj

Kraj, to mój kraj
Graj hejnał, graj
Daj wiarę, daj
I my zwyciężymy

My w szarych mundurach
Pod szarym krywickim niebem
Przed nawałą ze Wschodu
Staniemy kamiennym murem

Będziemy stać niewzruszenie
Będziemy stać jak kamienie
Z nami wiara i prawda
Z nami Bogurodzica

Z nami anioł-obronca
Będziemy stać do końca
Dopóki starczy nam siły
Dopóki będziemy żyli

Kraj, to mój kraj
Graj hejnał, graj
Daj wiarę, daj
I my zwyciężymy

3. Ta sama chata po jakimś czasie

Za stołem Bronisława, Adelka, Nadzieńka. Na stole — kubki z herbatą, ciastka, sok.

Nadzieńka: Nie martw się, Broniu, wróci twój Żmicer.

Bronisława: Skąd ty możesz wiedzieć Nadzieńko, wróci czy nie. Tylko Pan Bóg raczy to wiedzieć.

Adelka: Mądrzy ludzie mówili mi, że wojna szybko się skończy. Wtedy wszyscy oni wrócą — i twój Żmicer, i Bollek, i Lolek, i Józik.

Bronisława: Mimo wszystko czuję jakiś niepokój. Listów od niego dawno nie miałam.

Wchodzi listonosz.

Listonosz: Bądźcie zdrowi jak zimną wodą i bogaci jak ziemia latem.

Witają się.

Bronisława: Panie listonoszu, nie przynieśliście mi jakiejś złej nowiny?

Listonosz: Wręcz przeciwnie Bronisławo. *(wręcza Bronisławie list od męża)* Proszę, list od pana Żmitra.

Bronisława *(czyta list i machinalnie mówi do listonosza):* Proszę się częstować, panie Listonoszu.

Listonosz częstuje się herbatą i łakociami.

Nadzieńka: I co, co pisze?

Bronisława: Pisze, że wszystko dobrze. Pisze, że jest żywy i zdrowy. A jak sprawy się mają, jeden Bóg wie.

Bronisława śpiewa „Matkę Boską Ostrobramską”.

Narodny Albom

МАТКА БОСКА ВАСТРАБРАМСКА

Халодным жнівеньскім днём
Я кратаю струны халоднай гітары
Скажы, чаму гэты дзень
Пафарбаваны на колер хмары?

Халодным жнівеньскім днём
Ільлецца дождж на мёртвую пожню
Даруй, але я хачу быць
Сеньня слабой і бездапаможнай

Халодным жнівеньскім днём
Ты так далёка, што ня ўбачыць
Ну, як тут мне не сумаваць
Ну, як тут мне не заплакаць?

Халодным жнівеньскім днём
Адчыняю сэрца браму
Матка Боска Вастрабрамска,
Зьлітуйся над намі

Халодным жнівеньскім днём
Дай крыху цяпла і сонца
Скажы, чаму гэты дзень
Такі халодны, такі бясконцы?

Можа, якраз у гэты самы момант, ляжыць ён цяжка паранены ў полі альбо ў якім шпіталі, і нікому, нікому няма да яго справы... Гэх, Зьміцер мой, Зьміцер... Разлучыла вайна нас з табою, як рыбаўку з вадою. Дай жа ж, Божа, вярнуцца табе дахаты жывым і здаровым. А калі ўжо вернешся да мяне, нікуды болей не адпушчу!

4. Узлесак

Паходны вайсковы стол альбо пянёк дрэва — імправізаваны стол. На сталі — неахайныя рэшткі закускі й выпіўкі, рознакалібэрны посуд. Лёлек, Боек, Зьміцер ды Юзік у вайсковым адзеньні з чаркамі ў руках ды стрэльбамі за сьпінамі выконваюць песьню „Эх, змагаліся мы...” Пасьля гэтага падымаюцца, сыходзяць у кірунку Копля.

ЭХ ЗМАГАЛІСЯ МЫ

Эх змагаліся мы
Ох стаміліся
Моцна біліся
Запыліліся

Пад крывой сасной
Прыпыніліся
На сыру зямлю
Заваліліся

Пад крывой сасной
На сырой зямлі
Мы палёжвалі
Ды віно пілі

Эх па чарачцы
Ды па малюсенькай
Эх па шкляначцы
Ды па паўнюсенькай

Эх па куфэльку
Ды па глінянаму

МАТКА БОСКА OSTROBRAMSKA

W chłodny sierpniowy dzień
Poruszam struny mej chłodnej gitary
Powiedz, czemu ten dzień
Smutnym kolorem jest pomalowany

W chłodny sierpniowy dzień
Leje się deszcz na martwe ściernisko
Wybacz, ale tak chcę
Być dzisiaj słabą i oddać ci wszystko

W chłodny sierpniowy dzień
Gdy tak cię pragnę, jesteś daleko
Jakże mam się nie smucić
Jakże mam dziś nie zapłakać?

W chłodny sierpniowy dzień
Otwieram mego serca bramy
Matko Boska Ostrobramska
Zmiłuj się nad nami

W chłodny sierpniowy dzień
Daj mi ciepła i trochę słońca
Powiedz, czemu ten dzień
Jest taki chłodny i taki bez końca?

Może akurat w tym momencie on ciężko ranny leży w polu albo w jakimś szpitalu, i nikogo, ale to nikogo nie obchodzi... Ech, Żmicier, mój Żmicier... Rozdzieliła nas wojna jak rybę z wodą. Dałby Bóg, abyś wrócił do domu żywy i zdrowy. A gdy już wrócisz do mnie, nigdzie cię więcej nie puszcze!

4. Na skraju lasu

Przenośny wojskowy stolik albo pień drzewa — zaimprovizowany stół. Na stole — niedbale rozrzucone resztki jedzenia i picia, różnorakie naczynia. Lolek, Bolek, Żmicier, Józik w mundurach wojskowych z kieliszkami w ręku i strzelbami za plecami śpiewają piosenkę „Ech walczyliśmy”.

ECH WALCZYLIŚMY

Ech walczyliśmy
Jak się zmęczyliśmy
Wroga zbiliśmy
I przegoniliśmy

Utrudzeni
W pył popadaliśmy
Zasłużyliśmy
Odpoczywaliśmy

Przy złamanym pniu
Winka było w bród
Pociągaliśmy
Za nasz znój i trud

Ech po kieliszku
Po malutkiemu
Ech po kufelku
Po pełniutkiemu

Ech po kubeczku
Po glinianemu

Narodny Albom

Эх па цэбрыку
Ды па драўлянаму

Эх па вядзерачку
Ды па дзевяцілітроваму
Эх па дзежачцы
Ды па бяздоньненькай

Эх па цыстэрнацы
Ды як хацелась выпіць нам
Але труба на жаль
Нам падала сыгнал

Мы як штыкі
Зь зямлі паўскоквалі
І крокам рушылі
Ў кірунку Копыля

Ech po cebrzyku
Po drewnianemu

Ech po wiaderku
Po dziewięciolitrowemu
Ech po dzieży
Która nie ma dna

Ech po cysternie
Tak nam się chciało pić
Ale dobosze wnet
W bębny zaczęli bić

Na równe nogi
Z ziemi skoczyliśmy
I w stronę Kopyła
Krokiem ruszyliśmy

5. Памежны лес

На пняку сядзіць Паляўнічы. Нешта піша ў нататніку. Паляўнічы падымаецца з пняка.

Паляўнічы: Перапрашаю прысутных, але хацеў бы патлумачыць, што да свайго няўдзелу ў ваенных дзеяннях як у складзе рэгулярных частак, гэтак і ў партызанцы ці, іншымі словамі, разам з паўстанцамі. Я й цяпер застаюся глыбока перакананым у тым, што гэтакі актыўны супраціў ёсць марным ды небяспечным заняткам, які, у сутнасці, нясе простаму люду новыя няшчасці, знішчаючы пад корань найлепшых сыноў Краю. Вось і цяпер, пасля Цуду над Віслай, пасля заканчэння ваенных дзеянняў і падпісання мірнага дамовы, ці скончыліся насамрэч беды Краю, знявечанага вайною і падзеленага на часткі? Нават тут, па гэты бок мяжы, адчуваецца халодны подых Сібіру, але я, шаноўныя, і надалей лічу за свой пачэсны абавязак, не зважаючы ні на якія вонкавыя абставіны, даглядаць сваю сыціплую гаспадарку й дасьледаваць фаўну краю, асабліваю ўвагу надаючы рэліктавым экзэмплярам.

Зьяўляюцца Лёлек ды Адэлька. Лёлек цягне на плячо мех, Адэлька яму дапамагае. Праходзяць побач з Паляўнічым.

Паляўнічы (наўздагон): Дзень добры, пан Леслаў. Грыбкі зьбіраеце?

Лёлек: Ды не, пан Паляўнічы. Нясу тавар у Саветы.

Паляўнічы: Маеце пшэпустаку?

Лёлек: Нашто мне ў лесе пшэпустака?

Адэлька (грэбліва, пагрозьліва): А ты, батанік, на тое, што бачыў, забудзься.

Паляўнічы застаецца сам і, цяжка ўздыхнуўшы, пая „Я да жалю, ня пан”.

* * *

Я, здаецца, ня тут
Я, напэўна, ня там
Я, да жалю, ня пан
Я, на шчасьце, ня хам

Я твайго не вазьму
Я свайго не аддам
Вось мой дом, вось мой плот
Вось за плотам паркан

Ад нуды ды бяды
Уратуюся сам
Час зьбіраць камяні
Час расьці камяням

Я, да жалю, ня пан
Я, на шчасьце, ня хам

5. Las przy granicy

Na pniu siedzi Myśliwy i coś notuje w kajecie. Myśliwy wstaje.

Myśliwy: Przepraszam, ale chciałbym wytłumaczyć zebnanym tu, dlaczego nie brałem udziału w działaniach wojennych, ani w wojskach regularnych, ni w partyzantce, inaczej mówiąc, po stronie powstańców. Pozostaję głęboko przekonany, że takie wystąpienie z bronią jest zajęciem marnym i niebezpiecznym, które prostemu ludowi niesie nowe nieszczęścia, gubiąc do ostatniego najlepszych synów Kraju. Mieliśmy Cud nad Wisłą, skończyły się działania wojenne, został podpisany traktat pokojowy, ale czy razem z tym skończyły się nieszczęścia zniszczonego wojną i podzielonego na części Kraju? Nawet tu, z naszej strony granicy czuje się chłodny oddech Sybiru. Ale ja, szanowni, nie zważając na warunki, nadal uważam za swój święty obowiązek doglądać swoją skromną gospodarke, badać faunę kraju, szczególnie uwagę zwracając na egzemplarze reliktowe.

Pojawia się Lolek z Adelką. Lolek dźwiga na plecach worek, Adelka mu pomaga. Przechodzą obok Myśliwego.

Myśliwy (wola za nimi): Dzień dobry panie Lesławie. Grzybki zbieracie?

Lolek: Nie, panie Myśliwy. Niosę towar do Sowietów.

Myśliwy: Ma pan przepustkę?

Lolek: A po co mi w lesie przepustka?

Adelka (z wyższością i groźbą): Ale ty, botaniku, nic nie widziałeś.

Myśliwy zostaje sam i, ciężko wzdychając, śpiewa „Nies-tety, nie jestem pan”.

* * *

Chyba jestem nie tu
I na pewno nie tam
Szkoda, nie jestem pan
Lecz, na szczęście, nie cham

Nie chcę cudzego nic
Swoje w opiece mam
Mam swój dom, mam swój plot
Ot i cały mój kram

Od nieszczęścia i zła
uratuję się sam
Zbierać kamienie czas
Rosnąć kamieniom czas

Szkoda, nie jestem pan
Lecz, na szczęście, nie cham

Narodny Albom

Я, здаецца, ня тут
Я, напэўна, ня там

Неакрэслены стан
Незавершаны лад
Я стаю на мяжы
Паміж дрэваў і хат

Вось дарога туды
Вось дарога назад
Там дубы ля вады
Тут шпышынавы сад

Я, здаецца, ня тут
Я, напэўна, ня там
Я, да жалю, ня пан
Я, на шчасьце, ня хам

Я стаю на мяжы
Я іду па нажы
Божа, дапамажы
Захаваць раўнавагу

Chyba jestem nie tu
I na pewno nie tam

Taki niepewny stan
Nie dokończony plan
Ja na granicy trwam
Między lasów i chat

Droga prowadzi tu
Droga prowadzi tam
Gdzie wśród dębów jest staw
Tutaj różany sad

Chyba jestem nie tu
I na pewno nie tam
Szkoda, nie jestem pan
Lecz, na szczęście, nie cham

Ja na granicy trwam
Idę w zaparte sam
Boże, dopomóż mi
Równowagę zachować

Зьяўляецца Браніслава з кашом.

Браніслава: Дзень добры, пан Паляўнічы. Як хораша вы пееце. Але чаму гэтая сумная вашая песьня?

Паляўнічы: Дзень добры, пані Браніслава. Таму сумная мая песьня, што сам я ёсьць сумным ды самотным, бо такі ўжо ў мяне лёс. А як вы маецесь? Куды ідзяце? Таксама несяце тавар у Саветы?

Браніслава: Ды не, грыбкі збіраю. А маюся я, самі ведаеце як, не сказаць, каб занадта салодка.

Паляўнічы: Так-так, ведаю, шаноўная пані Браніслава. І пра тое, што муж ваш Зьміцер дагэтуль з вайны не вярнуўся, ведаю, і пра тое, што бацька ягоны памёр, таксама ведаю, вечны яму спакой.

Браніслава: Ня ведаю, што й рабіць, цяжка мне самой, пан Паляўнічы. Можа, таму й спадабалася мне вашая песьня.

Паляўнічы: Рады, што вам спадабалася. Але скажыце, шаноўная пані Браніслава, чаму не вярнуўся дагэтуль муж ваш, Зьміцер? Ці ж ён ня ведае, як вам цяжка?

Браніслава: Пэўна ж ведае, але вярнуцца ня можа, бо камандаваньне накіравала яго на курсы падафіцэраў. Вось скончыць курсы ды прыедзе.

Паляўнічы: Но, то зычу найхутчэйшага спатканьня. А як стануцца, шаноўная пані Браніслава, якія праблемы, то заходзьце. Заўсёды буду рады дапамагчы.

Паляўнічы нахіляецца й цалуе руку Браніславы.

Браніслава: Ой, ня трэба, я ж рукі ня мыла!

Паляўнічы, не звязаючы, працягвае цалаваць руку.

Браніслава: Увага! Трачу прытомнасьць!

Зацяменьне.

6. Карчма

Марка-карчмар працірае сталы. За адным са сталоў сьпіць п'яны Юзік.

Марка: Божа мой, божа мой, вайна скончылася, хто здолеў, той вярнуўся, а да мяне ў карчму ніхто ня йдзе. Нашто тады было лезьці пад кулі, калі цяпер не хапае на чарку жытнёвае? Ці ня лепей было б займацца адвечнай сялянскай працай, памнажаючы багацьце дамоў сваіх? Дурні былі, дурні й засталіся.

Заходзяць Лёлек з Адэлькай.

Марка (салодка): Дзень добры, шаноўны пан Леслаў. Дзень добры, Адэлька. Чым магу быць карысны?

Появляецца Броніслава з кашом.

Броніслава: Dzień dobry panie Myśliwy. Pięknie pan śpiewa. Ale dlaczego pana piosenka jest taka smutna?

Myśliwy: Dzień dobry pani Bronisława. Piosenka jest smutna, bo sam jestem smutny i samotny. Taki już mój los. A jak się pani miewa? I dokąd to, czyżby tak samo z towarem do Sowietów?

Bronisława: E, nie, grzybki zbieram. Sam pan wie jak mi się wiedzie, nie powiem, żeby bardzo słodko.

Myśliwy: Tak, tak, wiem szanowna pani Bronisława. O tym, że mąż pani Żmicer do tej pory z wojny nie wrócił, słyszałem, i o tym, że jego ojciec zmarł, wieczne odpoczywanie, też słyszałem.

Bronisława: Nie wiem teraz nawet za co się brać, ciężko samotnej, panie Myśliwy. Może dlatego tak spodobała mi się pana piosenka.

Myśliwy: Cieszę się. Ale szanowna pani Bronisława, czemuż to do tej pory nie wrócił z wojny pan mąż Żmicer? Czyżby nie wiedział, jak pani ciężko?

Bronisława: Na pewno wie, ale nie może wrócić, bo dowództwo skierowało go na kurs podoficerski. Skończy kurs i wróci.

Myśliwy: No to życzę jak najszybszego spotkania. Ale szanowna pani Bronisława, jeśli pojawią się jakieś kłopoty, to zapraszam do siebie. Z przyjemnością zawsze postaram się pomóc.

Myśliwy pochyła się i całuje rękę Bronisławy.

Bronisława: Oj, nie trzeba! Rękę mam brudną!

Myśliwy nie przestaje całować ręki.

Bronisława: Uwaga! Tracę przytomność.

Kurtyna.

6. Karczma

Karczmarz Marek wyciera stoły. Za jednym z nich śpi pijany Józik.

Marek: Boże, mój Boże, wojna się skończyła, komu było sądzone, ten wrócił, ale do mojej karczmy nikt nie zachodzi. I po co było leżeć pod kule, kiedy teraz nie starcza nawet na kieliszeczek żytniówki. Czy nie lepiej było orać i siać, pomnażając bogactwo domów swoich. Dureń zawsze będzie durniem.

Wchodzi Lolek i Adelka.

Marek (słodko): Dzień dobry szanowny panie Lesławie. Dzień dobry Adelko. W czym mogę pomóc?

Narodny Albom

Лёлек: Здароў, Марка. Для паненкі — куваль пива, а мне — чарку гарэлкі ды чагось пад'есьці.

Марка: Ці можа быць бульба зь селядцамі, цыбулькай ды алеем?

Лёлек: Хай будзе з алеем... Але пачакай, Марка, маю да цябе канфідэнцыйную справу.

Марка: Слухаю пана. (*Ставіць на стол пива і гарэлку*).

Лёлек (*свіцшыўшы голас*): Маю на продаж залатыя рублі, ці ня ведаеш, хто б купіў?

Марка: Ой не, ня ведаю. Зараз золата ніхто не бярэ... Але, можа, я б узяў з павагі да пана Леслава, калі пан нядорага аддасць. Але адкуль у пана залатыя рублі?

Адэлька: А адкуль, шаноўны Марка, могуць быць залатыя рублі тут, на памежжы?

Гучыць „Кантрабандыст”. Пад час песьні Юзик прачынаецца й, наколькі можа, жвава рэагуе на яе — усміхаецца, спрабуе танчыць, потым налівае сабе яшчэ гарэлкі, вытывае й зноўку засынае.

Lolek: Witaj Marku. Dziewczynnie podaj kufel piwa, a mnie — kieliszek wódki i coś do jedzenia.

Marek: Mogą być kartofelki ze śledziem, cebulką i olejem?

Lolek: Niech będą z olejem... Ale zaczekaj, mam do ciebie poufną sprawę.

Marek: Słucham pana. (*Stawia na stół piwo i wódkę*).

Lolek (*ściszonym głosem*): Mam do sprzedania złote ruble. Nie wiesz, kto mógłby kupić?

Marek: Oj nie, nie wiem. Teraz złota nikt nie bierze... Ale może ja bym wziął z szacunku dla pana Lesława, jeśli pan nie drogo odda. Ale skąd pan ma złote ruble?

Adelka: A skąd panie Marku mogą być tu, na pograniczu, ruble?

Słychać piosenkę „Kontrabandysta”. Budzi się Józik i, na ile może, żywo reaguje na piosenkę — uśmiecha się, próbuje tańczyć. Potem nalewa sobie kieliszek, pije i znowu zasypia.

КАНТРАБАНДЫСТ

Тут на памежжы
Каменныя вежы
Жалезныя дзьверы
Замкі і засовы
Таёмныя пасткі
Падземныя сховы
Маўклівыя маскі
На тварах аховы
Ім сэрцы і душы
Аплецены дротам
І токам атручана кроў
А ў кантрабандыста
Блакiтныя вочы
Ён працуе штоночы
Робіць цёмную справу
Парушаючы Права
І Закон крымінальны
Праз граніцу цягае
Кантрабандны тавар
А ў кантрабандыста
Сталёвыя нэрвы
Ён гуляе ў цемры
Ў небяспечныя гульні
І драпежная куля
Нецярпліва чакае
Каб нарэшце спаткацца
Каб напіцца крыві
Ды ў кантрабандыста
Ёсьць ад кулі замова
Не баіцца ён змовы
І таёмнае пасткі
Не баіцца судзьдзі ён
Не баіцца ён кратаў
Ён з-за кратаў дахаты
Усё адно ўцячэ
Бо ў кантрабандыста
Ёсьць на сэрцы наколка
Там ключы ды іголка
І кажанавы крылы
Ён турэмныя краты
Тым ключом адмыкае
І ў цемры знікае
Не сказаўшы гудбай

KONTRABANDYSTA

Na pograniczu
Kamienne strażnice
Żelazne bramki
klamki i zamki
Sprytne pułapki
Tajemne skrytki
Milczące maski
Na twarzach straży
Ich serca i dusze
Spętane są drutem
Nerwami skażona krew
A kontrabandysta
Ma oczy niebieskie
Bez wytchnienia co nocy
Czarną misję wypełnia
Nic nie znaczy mu Prawo
Nic nie znaczą kodeksy
Przez granicę szmugłuje
Kontrabandę non stop
Bo kontrabandysta
Stalowe ma nerwy
W mroku nocy się bawi
W niebezpieczne zabawy
A drapieżne naboje
Niecierpliwie czekają
Żeby wreszcie się spotkać
Żeby napić się krwi
Lecz kontrabandysta
Ma od kuli zakłęcie
On nie boi się zdrady
I przemysłnej pułapki
On nie boi się sądu
Za nic w kiciu ma kraty
Bo z za krat do kochanej
Szybko drapaka da
Bo kontrabandysta
Ma na sercu tatuaż
Na nim klucze i igła
I skrzydlaty nietoperz
Kluczem kraty więzienne
On bez trudu otworzy
I w ciemności przepadnie
Nie rzuciwszy good bye